

L'esport per Manuel Vázquez Montalbán

“Hace unos cincuenta años, al héroe deportivo o artístico de hoy le correspondía el héroe político”.(Manuel Vázquez Montalbán 1963 pag 269)

La mort d'una persona estimada (encara que no la coneguis personalment) sobta molt i més quan creiem que encara no era l'hora.

Si preguntem que ha estat Manolo Vázquez Montalvn per l'esport, les respostes majoritàries apuntaran el seu barcelonisme tan apassionat com crític i càustic. Potser alguns recordaran la ironia antisportiva del seu personatge Pepe Carvalho. Altres, els articles de *Triunfo* o de *Por favor* , però potser pocs coneixeran la seva faceta de teòric del fenomen esportiu.

Aquest article no busca fer justícia pòstuma a un gran escriptor caigut en l'oblit, crec que en Manolo Vázquez ha estat una de les persones més populars, llegides i estimades del país, un escriptor que ha pogut sentir-se reconegut en vida i veure convertir els seus llibres en *best sellers*. Política, novel·la, nacionalisme, gastronomia, anàlisi social, poesia o barcelonisme (de ciutadà i de culé), són facetes suficientment poderoses de l'escriptor com per ocupar pàgines de tinta, hores de tertúlies i algunes tesis doctorals

Aquí voldria remarcar una de les facetes menys conegudes d'en MVM: el seu pensament en torn del fet esportiu. No podem deixar perdre l'obra d'un pensador capaç d'analitzar i teoritzar sobre el fet esportiu com ell ho va fer.

La seva teoria general sobre l'esport la publica en diferents escrits a principis dels 70 en plena dictadura franquista. Era un profund anàlisi del fet esportiu global que anava molt més enllà de l'anècdota o de la desqualificació pamfletària d'un esport manipulat pel franquisme. Des de llavors, articles opinions i referències sobre l'esport les va articular sobre el marc teòric d'aquells primers escrits. L'únic seguidor incondicional

del discurs de MVM sobre l'esport ha estat en Pepe Carvalho, però m'han dit que, malauradament, s'ha jubilat per sempre.

Alguns dels articles que va publicar a *Triunfo* es varen recollir al text *Deporte y política* (1972) o firmava amb el pseudònim Luis Dávila. Del pròleg i epíleg d'aquest recull, conjuntament amb *100 años de deporte* (Amb Andreu Mercé Varela) (1972) o a la *Crónica sentimental de España* on s'exposa, igualment, el seu pensament del fet esportiu.¹

L'espai de l'article no permet aprofundir en la sucosa filosofia del esport d'en Carvalho, tan sols unes petites pinzellades de quan ficà els nassos al món del futbol al 1988 i a l'entorn dels Jocs Olímpics. No entrarem a analitzar la relació d'en MVM amb el Barça, una faceta prou coneguda per tothom, tema del que tant ha escrit en la premsa els darrers anys.

Manuel Vázquez i Luís Dávila.- Qui era Luís Dávila? Era un personatge estrany, segons s'explica a la darrera pàgina del llibre

“Luis Dávila ha sido jugador de fútbol de solar d'extrarradio , jugador de hockey sobre pistas de edificios abandonados, un excelente artista del ping-pong y un nadador de cierta capacidad. Además ha sido profesor de párvulos y cobrador del Seguro de Entierro. Con todos estos títulos consiguió convertirse en el especialista de temas deportivos de la revista TRIUNFO...“(MVM 1972a p.227)

Evidentment era un *alter ego* d'en Manolo. És al pròleg on es reflecteix tant el seu interès per la cultura popular (futbol inclòs) i la crítica que fa als intel·lectuals del país pel seu menyspreu per d'aquestes formes de lleure vulgars. Era un crit d'alerta, un intent per despertar la consciència dels il·lustrats de la oposició democràtica de que la cultura popular era una cosa molt viva i un referent vital i de comunicació de les masses.

---

¹ Una versió de les seves tesis apareixen publicades en català l'any 1981 sota el títol *Els intel·lectuals i l'esport* en un llibre col·lectiu dirigit per Manuel Campo Vidal titulat *L'esport de base a Catalunya*

Crítica als intel·lectuals.- La cultura promoguda per l'intel·lectualitat era molt elitista i estava tan allunyada del poble com la cultura popular de la intel·lectualitat opositora. Els intel·lectuals demòcrates progressistes renegaven de l'esport malgrat que seguissin mig d'amagat o amb vergonya els esdeveniments de la lliga o les gestes de Bahamontes, Santana o Mariano Haro.

Calia que els antifranquistes il·lustrats apartessin una mica la mirada de les lectures transcendents i deixessin una estona les seves i eternes discussions teòriques sobre un poble amb uns gustos i un lleure que poc tenia que veure amb el model intel·lectual. En aquest sentit MVM diferenciava força el fet esportiu en sí o el plaer de gaudir d'espectacle, de la instrumentalització que es feia d'ell per part del franquisme:

“Ante el deporte de masas el intelectual ha hecho perfectamente manifestando sus reservas, pero fatalmente la negación del contenido le ha conducido fatalmente a la negación del continente. Es imposible legislar hoy día que el deporte de masas no sea beneficioso para la higiene mental del ciudadano. El poder lo utiliza como un instrumento de alienación interior o de expansión propagandista exterior; pero a otro nivel el deporte de masas es una válvula de escape para malos gases retenidos en el bajo vientre de la sociedad.”(Vázquez 1972a, p 7,8)

Aquesta visió de l'esport es podria integrar en una visió política més amplia, lligada a les posicions eurocomunistes respecte a la cultura popular .

“Gramsci se había planteado varias veces la necesidad de utilizar las formas y los temas de la literatura popular, enriquecidos por una intencionalidad transformadora. Fue uno de los primeros teóricos de la praxis en comprender que, tras el divorcio entre la cultura de élite y cultura de masas, no sólo se escondía la típica conspiración alienadora de los filisteos, sino un auténtico

problema de desfase cultural en el sentido más total de esta palabra.” (MVM 1971p117)

“...El misticismo fascista envilece cuanto manipula y tras situaciones históricas de pesadilla fascistas, esa traumatización afecta al planteamiento del hecho deportivo (como afecta al planteamiento del hecho nacional, patriótico-simbólico, etc). No es de extrañar que las reconciliaciones de los intelectuales con el deporte coincidan con el debilitamiento de la sublimación formal del fascismo.” (MVM 1972a pag.11)

Com molt be expressa Eugenia Afinoguénova a la *Crítica cultural de Manuel Vázquez Montalbán como estrategia política*

“El libro de Vázquez Montalbán apunta, entonces, en concreto a un intelectual de izquierdas. Este lector, producto y víctima de la propaganda izquierdista, necesitaba recuperar la cultura popular que le había sido rechazada por el maniqueísmo marxista. El libro de Vázquez Montalbán inicia la década *camp* en España, llenando esta categoría estética de un significado social: después de toda una época en la que la crítica se canalizaba únicamente a través de la poesía social y la literatura comprometida, a un intelectual de izquierdas le fue permitido ver un aspecto positivo y hasta progresista en la cultura popular. Era a este intelectual, a quien se le invitaba a ocupar la primera silla frente a la pantalla del televisor (o de la radio) para empezar una contienda semiológica contra el Sistema. Lo cual equivalía a una invitación a abandonar los grandes campos de batalla de la Historia a favor de la crónica de la cotidianeidad.”(Afinoguénova 2003)

Vázquez Montalbán fa una proposta als intel·lectuals per comprendre o utilitzar l'esport de masses al servei del canvi:

“Sin embargo, la obligación del intelectual es **comprender**, lo que no quiere decir disculpar o absolver. El hecho deportivo es un **hecho de masas** pero no sólo **para las masas**, sino también **de las masas** MVM 1972a pag 13)

La crítica a Coubertin.- En Vázquez Montalbán critica obertament a Coubertín al considerar-lo un reformista, es a dir que lluny d'adoptar una concepció estructuralista on s'analitza el fet esportiu en si mateix, Coubertin, abandera una tendència reformista (que influeix a part del moviment olímpic i a Cagigal) on es considera que l'esport es una cosa pura. Pretén redimir la humanitat mitjançant l'esport, d'un esport elevat a una dimensió religiosa.

“La actitud **reformista** reconoce la manipulación de deporte y aboga por la lucha evolutiva contra esta manipulación. Esta actitud nace de la ideología olímpica y está muy justamente connontada en la **Carta de reforma deportiva** redactada por el propio barón de Coubetin en 1930...” .”(Vázquez 1972a, p 9)²

Era una carta on Coubertín acusava a mestres, poders públics, federatius i els mals del seu esport pur i on feia una sèrie de propostes totalment fora de lloc.

MVM veu el doble joc entre el teòric purisme de l'esport i la seva realitat. Contradicció que es fa evident al comparar les regles del joc de la societat occidental i un esperit olímpic que minimitzava la importància de participar per sobre de la victòria:

“Precisamente en el momento que la sociedad capitalista en la fase más aguda del capitalismo monopolista, aquella en que las reglas de la competencia se traducían en el exterminio del competidor, el barón de Coubertin creaba un lema olímpico en contradicción con el espíritu de clase dominante... El lema olímpico contribuía a tranquilizar el hombre masa, condenado a la frustración y las

---

² Aquesta visió reformista Coubertiniana de l'esport ha estat força influent a les tesis de gran part de filòsofs i sociòlegs de teories de l'esport. Malauradament, com veurem al posteriorment, ha estat una llàstima l'oblit per part de la comunitat esportiva de les tesis de MVM, especialment durant tot el procés d'instauració de la democràcia.

limitaciones. Su vida estaba condicionada a la desigualdad de oportunidades ... salvo en el acto de practicar el *cross-country*. Lo importante para los dueños de la tierra seguía siendo la propia victoria y que los ciudadanos se conformaran con “participar”.”(MVM 1972b pag3)³

Del joc a l'esport polititzat.- Per Vázquez Montalbán, els esports son la conseqüència i evolució del joc universal present a totes les cultures. Si bé inicialment pot semblar que li doni aquesta dimensió mística (en la línia de Diem o Cagigal), després observem que no. Dona un tomb de clau i, partint de Huizinga, s'anticipa al que anys més tard escriuria Bourdieu alertant sobre l'error de considerar l'esport actual com una evolució de les formes populars jugades. Les diferències estructurals (no en el sentit praxeològic) entre els jocs populars i l'esport modern estan en una diferent funció social. Es aquest sentit coincideix amb les tesis de Brohm sobre l'origen de l'esport modern i la societat industrial i competitiva⁴.

“Los deportes modernos no nacen porque sí en el umbral del siglo XX y en el Reino Unido. Se conforman casi todos en Inglaterra porque allí estaba la primera potencia de la era industrial, la cabeza del ariete de la ideología competitiva y en la que mayor presencia iban tomando las masas urbanas.

Malgrat que no l'anomena, a la seva obra es respira una clara influència de Elias, quan parla del ritual no sagnant, o de la canalització de la agressivitat.

“El deporte iba a irradiar a todo el mundo movido por los higienistas que perveían la catástrofe biológica de millones de seres humanos urbanizados”...pero paralelamente la irradiación la iban a alimentar los políticos, que veían en la práctica deportiva un medio de integración de la agresividad

---

³ Al llegir aquesta frase fa recordar la pel·lícula de *La soledat del corredor de fons*.

social condicionada por el industrialismo, y, finalmente, los pensadores al servicio del orden establecido propiciarían el deporte como una fórmula de participación simbólica en la competición; la victoria y el éxito al alcance de cualquiera. Bien como ejecutante (como medium), bien como espectador inmerso en la catarsis” (MVM 1972a pag 2).

Es curiós com divideix en tres fases de formació de l'esport modern entre 1890 i 1914: Comença amb una moda, passa a ser una mania i acaba sent una droga. Droga legitimada per “la necesidad de salvar al genero humano de la atrofia física con que le amenazaba la civilización urbana” (MVM 1972b pag 2)

Les grans modificacions al sí de l'esport que es provoquen al període de entreguerres on segons l'autor es produeixen tres canvis fonamentals:

“a) Los deportes espectáculos toman la delantera sobre los deportes puros.

b) Aparece un público masivo que convierte los deportes-espectáculos en éxitos comerciales.

c)... se crean grandes instalaciones de exhibición deportiva y se protege politicamente a los deportes que atraen a más público, no a los que atraen a más practicantes.”

“... De los antepasados divinos de Olimpos a la manipulación de los *mass media*, el deporte perdía la intencionalidad fundamental del medio de perfección del hombre, medida de todas las cosas, para convertirse en un medio de control del hombre, medida de la potencia de los poderes establecidos” (MVM 1972b pag 4)

El títol “Del pan y Circo al pan y Deporte” (MVM 1972b pag 4) encapçala un seguit força dens de idees on aborda la revolució de l'espectacle esportiu, la tecnologia, els

---

⁴ Cal recordar que les tesis de Brohm són coincidents cronològicament i les de Bourdieu sobre esport i classe social les publica al 1987. Com pot ser que els autors espanyols facin tantes referències a Brohm i Bourdieu i ignorin a MVM?

ídols, la penetració del llenguatge esportiu a la vida quotidiana fins arribar a la instrumentalització política per part dels estats dels herois esportius.

“La relación “deporte-política” empezó por la por la conversión del deporte en escaparate de los músculos de cada nación. Los deportistas iban a defender los colores “nacionales” y a poner muy alto la bandera del país...

Que el ícono deportivo venciera podía compensar de los fracasos personales o colectivos de masas...

Cada vez más, el deportista practicante va dejando de ser un hombre en lucha contra sus limitaciones físicas para ser un criado de las reacciones de las masas ”

(MVM 1972b pag 4 i 5)

No desqualifica, com fa Brohm i Partisans l'esport de competició i de rendiment, però qüestiona la seva instrumentalització.

“Porque no era negativo ni el esfuerzo del deportista por superarse, ni la búsqueda en las masas de la satisfacción espectacular. Lo negativo es que uno y otro nivel se convirtiera poco a poco en enfermizos.

Porque el deportista dejó de estar supeditado al fin para convertirse en esclavo del medio..” (MVM 1972b pag 6)

Però exposa la contradicció de que el dirigisme de l'esport per part dels estats no es degui a tant a un interès de salut i higiene com a propagandístics i de control social.

“La participación del estado moderno en las políticas deportivas no ha ido por ahí y se ha dedicado a convertir el deporte en un medio de autopropaganda y de control de masas.....que atendiera ante todo a figuras capaces de cimentar el prestigio nacional y a la protección de instalaciones deportivas colosales, capaces de convocar a las masas hacia estos enormes mausoleos de la tranquilidad civil (MVM 1972b pag 7)”

Tot el seu anàlisi esportiu, recordem que és a primers dels anys 70, no es limita al territori espanyol on patíem l'opressió franquista, es una teoria del fet esportiu universal, tan solida com la que Meynaud, Elias, Brhom o del mateix Cagigal. Aixó vol dir que no eren pamflets esquerrosos, ben al contrari, era una sociologia política de l'esport que partia del materialisme històric actualitzat pel pensament de Gramsci en el context eurocomunista que, malgrat l'oposició de la URS, transformava la ideologia dels partits comunistes del sud d'Europa.

Les crítiques a l'esport espanyol no eren octavetes oportunistes. Segons MVM l'esport de cada país es corresponia amb la seva ideologia o regim polític

“Existe un índice revelador de hasta qué punto una política deportiva se corresponde con una política democrática en todas las dimensiones: el respecto por las zonas libres para la práctica deportiva, poniendo freno a la especulación del suelo y la obligación real de que la cultura física entre de veras y no teóricamente en los planes de enseñanza” (MVM 1972b pag 7)”

No cal cap comentari. Aquestes afirmacions les va fer quan encara no podíem fer mobilitzacions per reivindicar la regulació de la EF. escolar, quan pensar amb una llicenciatura era una utopia. No recordo cap altre intel·lectuals aliè a la professió que es manifestés en aquest sentit a principis dels anys 70.

La seva teoria política de l'esport era tan objectiva com oberta. Vázquez Montalbán, trenca tòpics quan, malgrat la seva coneguda militància al PSUC, es fred i objectiu amb l'anàlisi de l'esport als Països de l'Est.

“Los presupuestos económicos dedicados al deporte en los países vanguardia del socialismo y del capitalismo, son, proporcionalmente, tan importantes como los dedicados a armamento o a la tecnología de la carrera cósmica. Cada uno de los

JJ.OO. es una pequeña guerra referencial en la que se juega una victoria simbólica de indudables efectos propagandísticos “

“Hoy sabemos ya como debería ser la organización humana, en todas las dimensiones y desde la cultural a la económica. Precisamente por ello es tan dolorosa captar la brutales diferencias que hay entre lo que debería ser y lo que es, entre un deporte programado para el control político de las masas.” (MVM 1972b pag 10)”

Esport i mite.- Una característica de la teoría de l'esport de MVM es la consideració de l'esport com una part d'un corpus molt més ampli d'activitats humanes que neixen d'un instint aventurer, lúdic, agressiu, gregari, ritual etc. del ésser humà i que tenen la capacitat per transformar-se amb espectacles o personatges d'interès mediàtic. Enllaça el fet esportiu amb els aventurers del segle XIX i XX

“La “aventura imaginaria” ha alimentado a la industria subcultural de todo el mundo , sea la aventura basada en la superación de la distancia (Bombard, los recordman deportivos, los aviadores, etcétera), sea basada en el riesgo físico (la subcultura de la acción), o sea la aventura moral (el erotismo y el conflicto interpersonal).

Todos estos suministros de aventura están perfectamente conexionados con la necesidad de que se mantenga las reglas del juego de las apariencias de la tranquilidad y la seguridad..... Son como las casas de tolerancia que garantizan la supervivencia de la pureza de la sociedad restante... ” (MVM 1972a pag 210)

Vázquez Montalbán buscant paral·lelismes entre l'esport i l'espíritisme, atorga a l'esportista el paper de mèdiu, es a dir, d'intermediari entre allò que és i el que no és.

“Miles de espectadores aguardan impacientes el instante en el que el medium esté en trance y les ponga a ellos en trance, al borde mismo del orgásmico instante de la victoria”. (MVM 1972a pag 219)

“Corre por ellos, gana por ellos, modifica la realidad con los privilegiados colores del triunfo que la vida niega día a día” (MVM 1972a pag 221)

Finalment sentència a favor de l'esport pràctica:

“¿Termina la aventura emancipadora de la humanidad en el consumo de épica deportiva? ¿Ha recorrido el hombre miles de años de forcejeo entre naturaleza y razón para terminar encerrado en un coso deportivo, drogadicto de la victoria ajena? O tal vez simplemente, en la mixtificación de la relación deportiva esté una de las últimas barreras que le impiden al hombre asumir su papel indiscutible de protagonista histórico.

Casi todos los mediums sobran... el deporte sea un medio de perfección física colectiva. No un mero espectáculo morboso y substitutivo de la propia acción, de la propia aventura. ” (MVM 1972a pag 221) .

Pot ser caldria que els diferents partits polítics, alhora de presentar la seva política d'inversions es posicionessin respecte a aquest darrer punt⁵.

Hi ha un detall que m'ha sobtat i que poc te a veure amb l'esport. Quan MVM es refereix al mite (MVM 1972a pag 219) y es referia al mite artúric de Erec y Enide, de Chretien de Troyes. Mite que trenta anys mes tard és el de títol i el fil conductor d'un dels seus darrers llibres, potser premonitori, on el personatge passava revista a la seva vida⁶. El paràgraf que m'ha impactat al rellegir el text (quan el vaig llegir l'any passat

---

⁵ La inversió municipal en esports pot decantar-se en comprar accions dels ruïnosos equips professionals o en esport de base.

⁶ M'ha sobtat la aparició d'aquest mite artúric. Al seu llibre mestre *Informe sobre la información (MVM1962pag 150)* ja hi feia una referència.

no intuïa la seva mort) es quan el protagonista parlava d'un ritual de canibalisme que es feia amb els morts a una tribu de l'Amazona.

“Afortunadamente no engullen las cenizas secas, sino que las mezclan con plátano maduro y se las van tragando, a la vez que procuran olvidar el nombre del muerto, que jamás debe ser pronunciado por nadie; hay que borrar todo rastro de su ser y toda memoria de su persona, para que el “olvidado” pueda traspasar el umbral de “La casa del Trueno”, es decir, el cielo, el Paraiso. He empezado a tomarme la historia en broma, pero me parece espléndidamente poética y ejemplar a partir del momento en que comerse el muerto significa también olvidarlo, matarlo en la memoria, pero todo esto se hace para garantizar el paraiso. No contengo el chiste” (MVM 2002 pag 256)

Ho relatava amb ironia. No crec que en Manolo volgués que el seu record caigués a l'oblit com únic camí per arribar al paradís. Crec que la pervivència del seu esperit ens pot ajudar a no acabar de perdre tots els referents del que significa dignitat humana, lloc on crec que s'ubicava el seu utòpic paradís.

Influencia del pensament de MVM a les teories del esport.- A Catalunya i a Espanya tenim un grup de excel·lents sociòlegs esportius dedicats a la recerca quantitativa, i a treballs tant microsociològics com estudis mes amplis de camp, però hi ha una mancança de estudiosos i pensadors del fenomen esportiu general. Sembla que Cagigal fos el principi i fi dels pensadors de l'esport a nivell de filosofia o de grans teories sociològiques de l'esport.

Els partits polítics no han volgut obrir debat sobre el model esportiu més enllà del dia a dia o dels típics tòpics. De Cagigal s'ha escrit força i la seva filosofia ha influït molt a la comunitat dels professionals de la EF i de l'esport, especialment a través dels INEF, però el pensament de MVM sobre l'esport es van esvaïr tot entrada la transició.

Aquest oblit no és una afirmació gratuïta. Després de refer un important (no exhaustiu) repàs bibliogràfic (tan sols de llibres) de sociologia, història, política i epistemologia de l'esport d'autors espanyols, he trobat molt poques referències a les tesis de MVM. La majoria dels autors que fan referència a l'obra de MVM els trobem entre 1970 i 1980, J.Mª Cagigal, Vicente Verdú, Cazorla Prieto el periodista Antonio Alcoba o Florit Capella al fer el pròleg al text de Meynaud *El deporte y la política*. Posteriorment, (no he considerat les que parlen de l'entorn immediat del Barça o del futbol) ha estat pocs.⁷

No es pot considerar aquest oblit com un menyspreu. Altres facetes d'en MVM (novel·lista, gastrònom, políticòleg, articulista o culé) són tan potents que han ofuscat a un MVM sociòleg filòsof i etnògraf del fet esportiu.

Pocs es van preocupar de buscar contrapunts a la visió cagigaliana ni fer-li crítiques. La mort en accident de Cagigal al 1983, el converteix en mite i referent que sembla que no tingui masses continuadors.

Pot ser, que les teories de MVM sobre l'esport no siguin amables amb el poder, tingui el color que tingui. El poder necessita controlar l'esport de masses i utilitzar-lo al seu servei però legitimant-lo amb uns arguments sagrats. Arguments vàlids per un esport utòpic de coubertiniana justificació. Avui l'esport continua massa aferrat al doble llenguatge tan ben expressat per MVM quan parla de CIO: un discurs màgic d'un esport místic i una estructura polític-econòmica mercantilista fins les últimes conseqüències.

Les teories de MVM sobre l'esport són avui tan vigents com fa trenta anys. No són pensaments aïllats d'un visionari, són anàlisis fets per una de les ments més polifacètiques i prolífiques, tant quantitativament com qualitativament, de la segona meitat del segle XX.

---

⁷ Les dues publicacions on es fa esment a MVM que he pogut recollir són de Salvador, J. L. (1997) i Rius, J. (1999). Ambdues a edicions un tant minoritàries.

Aprofito aquest fòrum per reivindicar la figura de MVM com un analista polític i filòsof de l'esport a redescubrir. Les seves tesis crec que poden estar a la alçada de molts autors que actualment apareixen repetidament al estudis sobre el fenomen esportiu com Huizinga, Diem, Norbert Elias, Dunning, Mandell, Brhom (Partisans), Vigarello, Pociello, Bourdieu, Puig, García Ferrando i evidentment Cagigal. Val la pena situar al Manolo Vázquez Montalbán sociòleg, políticòleg, filòsof i etnògraf de l'esport al lloc que, crec, li pertoca.

Pepe Carvalho l'esport i els Jocs Olímpics.

Han passat gairebé 20 anys, des de que MVM publicés les comentades teories sobre l'esport, quan en Carvalho es veu implicat a tramoies esportives: futbolístiques i olímpiques. M'agradaria apuntar tan sols unes cites dels llibres de Carvalho, des d'on MVM va posant punts i contrapunts irònics i càustics al esport entre el 1988 i el 2003.

“Porque habéis usurpado la función de los dioses que en otro tiempo guiaron la conducta de los hombres sin aportar consuelos sobrenaturales, sino simplemente la terapia del grito más irracional: el delantero centro será asesinado al atardecer” (MVM 1988, p13)

“La presidencia del club era la antesala de la jubilación, pero le convertía en un poder fáctico y amaba el poder como único antídoto contra la autodestrucción” (MVM1993 p. 19)

“,..los *paralímpicos*, eufremismo de otro eufremismo, *los disminuidos*, para protagonizar a continuación la olimpiada de la piedad peligrosa en el marco de una sociedad que sólo se preocupa de sus disminuidos cuando consiguen meter goles con la nariz.” (MVM 1993 p.12)

“De Antonio Machado había heredado el odio por la gimnasia ...El olimpismo me produce angustia metafísica y concreta”(MVM 1993 p 17)

“Hay quién dice que está hecho por el pintor Francis Bacon en un momento de delirio sexual constructivista” (parla de Arnold Schwarzenegger)” (MVM 1993 p144)

“¿Y las niñas gimnastas? Una racita feminoide cuyo único objetivo, hicieran el movimiento que hicieran era caer con los pies juntos y sin perder el equilibrio”. (MVM 1993 p 85)

“Una mayoría social bien entrenada produce mejor y mata mejor en caso de estallar la guerra inevitable. Así pensaba el bloque dominante durante la revolución industrial, hubiera dicho un pensador; ya no marxista, sino mínimamente informado, de haberle dejado decirlo en el clima de inoculación olímpica previo a los juegos.”(MVM 993p 34)

“En todo ello pensaba Carballo cuando comparaba el olimpismo supuestamente idealista de Coubertin con el mercantil de Samaranch y sus muchacos dispuestos a convertir el póquer en un deporte si contaba con un patrocinador adecuado” (MVM 1993 p. 36)

“Apolo dios de la Belleza tan bello que equivalía al sol, vence a Mercurio, diós del Comercio. Pero a la larga ¿de quién ha sido la victoria? ¡Del mercachifle olímpico! (MVM 1993 p. 71)

“El capitalismo ha manipulado con fuego al convertir e deporte en una monstruosa deformación del juego” (MVM 1993 p. 103)

“—En cualquier caso, a medida que el deporte se universaliza, sus contradicciones también. El olimpismo es un supermercado de la ritualización de gesto enmascarador del sistema” (MVM 1993 Pag 145)

A manera d'epíleg. Al principi del article ressaltava la crítica que MVM feia als intel·lectuals al desqualificar globalment l'esport sense matisos, vint anys més tard els hi dedica un punyent paràgraf vista la seva reconversió:

“Quien no ha perdido siquiera media hora de su vida preparando la revolución, sabrá que se siente cuando años después te descubres a ti mismo prefabricando olimpos y podiums triunfales para los atletas del deporte, del comercio y de la industria. De Sierra Maestra a Olimpia. De la *larga marcha* a los cincuenta kilómetros marcha. De atravesar fronteras clandestinamente a negociar con todos los fabricantes de cacao en polvo del mundo, ávidos de conseguir la concesión olímpica.” (MVM 1993 p.33)

Bibliografía

- Afinoguénova, E. (?) *La crítica cultural de Manuel Vázquez Montalbán como estrategia política en* <http://www.vespito.net/mvm/cron.html> (X-03)
- Alcoba, A. (1972) *¿Contamos contigo?* Madrid
- Bourdieu, P. *Sport and social class* (1978) Versió traduïda a *Materiales de sociología del deporte* (1993) Madrid: La piqueta
- Brohm, J.M. (1982) *Sociología política del deporte* Mexico: Fondo de cultura económica
- Cagigal, J.Mª (1976) *Deporte y agresión*. Barcelona: Planeta
- Campo Vidal, M. I altres (1981). *L'esport de base a Catalunya*. Barcelona: Ketres
- Cazorla Prieto (1979) *Deporte y estado*. Barcelona: Labor
- García Ferrando, M.(1990) *Aspectos sociales del deporte*. Madrid: Alianza
- García Ferrando, Puig, Lagardera. (1998) *Sociología del deporte* Madrid: Alianza
- Mandell, R.(1986) *Historia Cultural del deporte* Barcelona: Bellaterra
- Meynaud, j.(1972) *El deporte y la política* (Prologo de Florit Capella) Barcelona: Hispano Europea
- Morales, j. Abad, l (1988) *introducción a la sociología* Madrid: Tecnos
- Partisans.(1978) *Deporte cultura y represión* Barcelona: Gustavo Gili
- Rodríguez López, J.(2000) *Historia del deporte*. Barcelona: INDE
- Rius, j. (199) *Esport cultura i confusió* Barcelona: Associació Humanisme i Esport
- Salvador, J.L.(1997) *Evocaciones cotidianas sobre el deporte*. La Coruña: INEF Galicia
- Vázquez Montalbán, M (1971a). *Crónica sentimental de España*. Barcelona: Lumen
- Vázquez M. (1971). Los intelectuales ante el deporte *Cuadernos para el diálogo n° Extra XXV*
- Vázquez M.i Mercè Varela (1972b) *100 años de deporte* (pròleg) Barcelona: Difusora internacional.
- Vázquez M. (Luís Dàvila) (1972 a) *Política y deporte* Andorra la Vella: Andorra

- Vázquez Montalbán, M (1963) *Informe sobre la información* Barcelona: Fontanella
- Vázquez Montalbán, M (1988) *El delantero centro fue asesinado al atardecer*. Barcelona: Planeta
- Vázquez Montalbán, M (1991) *El laberinto griego*. Barcelona: Planeta
- Vázquez Montalbán, M (1993) *Sabotaje olímpico*. Barcelona: Planeta
- Vázquez Montalbán, M (2002) *Erec y Enide*. Sta. Perpetua BCN: Areté
- Verdú, V. (1980) *El fútbol: mitos, ritos y símbolos* Madrid: Alianza
- Zagalaz, M^aL. (2001) *Bases teóricas de la educación física y el deporte*. Jaén: Universidad de Jaén
- Varios autores. (1992) *El descubrimiento del 92* Barcelona: Virus
- <http://www.vespito.net/mvm/cron.html>

Joan Rius i Sant

DNI 37267013k